

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA OBRADOV

MUSICAM SACRAM

INŠTRUKCIA RADY A POSVÄTNEJ KONGREGÁCIE OBRADOV

(O posvätnéj hudbe v liturgii)

ÚVOD

1. Posvätnéj hudbe Druhý vatikánsky koncil v rámci liturgickej reformy venoval osobitnú pozornosť a poukázal na jej úlohu v bohoslužbe. V Konštitúcii o posvätnéj liturgii stanovil v tejto veci viaceré princípy a zákony a venoval jej osobitnú kapitolu.

2. V rámci liturgickej obnovy sa už začali uvádzať do praxe aj uznesenie Koncilu, ale nové smernice o usporiadaní obradov a aktívnej účasti veriacich vzbudili určité otázky týkajúce sa posvätnéj hudby a jej služobného poslania. Tieto otázky treba zrejme riešiť, aby sa bližšie objasnili niektoré zásady stanovené Konštitúciou o posvätnéj liturgii.

3. Preto *Rada na uskutočnenie Konštitúcie o posvätnéj liturgii*, ustanovená z príkazu Najvyššieho veľkňaza, starostlivo preskúmala tieto otázky a vypracovala túto inštrukciu. Inštrukcia neobsahuje zbierku celého zákonodarstva o posvätnéj hudbe, ale iba určuje zásadné normy, ktoré sa v súčasnej dobe zdajú veľmi potrebné. Inštrukcia je takto pokračovaním a doplnením predchádzajúcej inštrukcie tejto Posvätnéj kongregácie, ktorú podobne pripravila *Rada*, a má na zreteli presnú aplikáciu Konštitúcie o posvätnéj liturgii; vyšla 26. septembra 1964.

4. Možno dúfať, že duchovní pastieri, hudobníci a veriaci, ktorí ochotne prijmú tieto smernice a uvedú ich do praxe, budú svorne spolupracovať, aby sa dosiahol pravý cieľ posvätnéj hudby: Božia sláva a posvätenie veriacich.¹

a) A tak za posvätnú sa pokladá tá hudba, ktorá sa utvorila na slávenie Božieho kultu a ktorá vyniká posvätnosťou a ušľachtilosťou foriem.²

b) Pod názvom posvätná hudba sa v tomto dokumente rozumie gregoriánsky spev, polyfónna posvätná stará i moderná hudba vo svojich rozmanitých druhoch, posvätná hudba pre organ a iné nástroje prístupné v liturgii a ľudový posvätný spev čiže liturgický a nábožný.³

I. NIEKTORÉ VŠEOBECNEJŠIE SMERNICE

5. Liturgický úkon nadobúda vznešenejšiu podobu, keď sa vykonáva so spevom, so služobníkmi všetkých stupňov, vykonávajúcimi svoju službu a za aktívnej účasti ľudu.⁴ V tejto forme sa totiž modlitba vyjadruje radostnejšie, jasnejšie sa prejavuje tajomstvo posvätnéj liturgie, ako aj jej hierarchická a spoločenstvu vlastná povaha, jednotou hlasov sa prehlbuje jednota srdiec, nádherou posvätných vecí sa myseľ ľahšie

povznáša k výšinám a celé slávenie sa takto stáva zreteľnejším predobrazom nebeskej liturgie vo svätom meste Jeruzaleme.

Preto sa duchovní pastieri majú horlivo snažiť, aby dosiahli takúto formu slávenia, ba čo viac, aby rozdelenie úloh a častí, ktoré sú viac predznačené pre posvätné úkony slávené so spevom, vhodným spôsobom prenášali aj na slávenia vykonávané bez spevu, keď sa majú konať s ľudom, starajúc sa predovšetkým o to, aby mali potrebných a vhodných posluhujúcich a podporovali aktívnu účasť ľudu.

Pod vedením správcu kostola sa každému liturgickému sláveniu má venovať účinná príprava medzi všetkými, ktorí majú na starosti či už obrady, alebo pastoračnú, alebo hudobnú stránku.

6. Autentické usporiadanie liturgického slávenia okrem náležitého rozdelenia úloh a úkonov, podľa ktorého totiž „každý, tak posluhujúci, ako aj veriaci, vykonávajúci svoju úlohu, koná len to a všetko to, čo mu podľa povahy vecí a liturgických smerníc prináleží,“⁵ tiež vyžaduje, aby sa zmysel a vlastná povaha každej liturgickej časti a každého spevu riadne zachovali. Na dosiahnutie toho je predovšetkým potrebné, aby sa tie časti, ktoré si vyžadujú spev, naozaj spievali, a to primeraným spôsobom a formou, ako si to vyžaduje ich povaha.

7. Medzi plnšou slávnostnou formou liturgického slávenia, v ktorej sa všetko, čo vyžaduje spev, naozaj spieva, a najjednoduchšou formou, v ktorej sa spev nepoužíva, môže byť viac stupňov podľa toho, či sa dá spevu viac alebo menej miesta. Pri výbere častí, ktoré sa majú spievať, treba začať od tých, ktoré sú podľa svojej povahy dôležitejšie, predovšetkým od tých, ktoré má spievať kňaz alebo posluhujúci, a keď ľud odpovedá, alebo ktoré kňaz spolu s ľudom majú spoločne spievať. Ostatné časti, ktoré sú vlastné ľudu alebo zboru spevákov, sa majú postupne pridávať.

8. Vždy, keď na slávenie liturgického úkonu so spevom je možný výber osôb, je užitočné uprednostniť tých, o ktorých je známe, že sú lepšími spevákmi, a to najmä keď ide o slávnostnejšie liturgické úkony alebo také, ktoré sú na spev náročnejšie alebo sa vysielajú rozhlasom alebo televíziou.⁶

Ak takýto výber nie je možný a kňaz alebo posluhujúci nemá vhodný hlas na primeraný spevácky výkon, jednu, dve z náročnejších častí, ktoré mu prislúchajú, môže predniesť bez spevu, ale zvýšeným hlasom a zreteľne. To sa však nemá robiť len pre pohodlie kňaza alebo posluhujúceho.

9. Pri výbere druhu posvätnej hudby či už pre spevácky zbor, alebo pre ľud treba brať do úvahy schopnosti tých, ktorí majú spievať. Cirkev sa v liturgických úkonoch nevyhýba nijakému druhu posvätnej hudby, pokiaľ vyhovuje duchu samého liturgického úkonu a povahe jeho jednotlivých častí⁷ a neprekáža aktívnej účasti ľudu.⁸

10. Aby aktívna účasť veriacich bola ochotnejšia a užitočnejšia, je vhodné, aby sa podľa možnosti formy slávenia a stupne samej účasti vhodne striedali podľa slávnostnosti dní a zhromaždení.

11. Treba mať na zreteli, že pravá slávnostnosť liturgického úkonu nezávisí od pestrej formy spevu a veľkolepej prípravy obradov, ako skôr od dôstojného a nábožného slávenia, pri ktorom treba dbať na integritu samého liturgického úkonu a na vykonanie všetkých jeho častí podľa ich vlastnej povahy. Bohatšia forma spevu a veľkolepá príprava obradov sú niekedy želateľné, kde sú naporúdzi možnosti ich náležite vykonať; bolo by však proti pravej slávnostnosti liturgického úkonu, keby to viedlo k vynechaniu nejakého prvku, k jeho zmene alebo k nenáležitému vykonávaniu.

12. Iba Apoštolská Stolica má právo stanoviť vhodné všeobecné zásady, ktoré sú základom posvätnej hudby, podľa tradičných noriem, ale predovšetkým podľa Konštitúcie o posvätnej liturgii. Riadenie prináleží v rámci stanovených hraníc rozličného druhu kompetentným územným zhromaždeniam biskupov zákonne ustanoveným, ako aj biskupovi.⁹

II. ÚČASTNÍCI LITURGICKÝCH SLÁVENÍ

13. Liturgické úkony sú sláveniami Cirkvi, čiže svätého ľudu zjednoteného a riadeného pod vedením biskupa alebo kňaza.¹⁰ Osobitné postavenie majú v nich na základe vysviacky kňaz a jeho posluhujúci; na základe služby miništranti, lektori, komentátori a tí, čo patria do zboru spevákov.¹¹

14. Kňaz predsedá zhromaždenému ľudu v osobe Krista. Modlitby, ktoré on jasným hlasom spieva alebo prednáša, majú všetci nábožne počúvať, pretože ich prednáša v mene celého svätého ľudu a všetkých okolostojacich.¹²

15. Veriaci plnia svoju liturgickú úlohu, keď majú na nej plnú, vedomú a aktívnu účasť, ako to povaha samej liturgie vyžaduje, a na čo má kresťanský ľud mocou krstu právo a povinnosť.¹³

Táto účasť totiž:

a) má byť v prvom rade vnútorná, ňou naozaj veriaci svoju myseľ prispôsobujú tomu, čo vyslovujú alebo počúvajú, a tak spolupracujú s nebeskou milosťou;¹⁴

b) má byť však aj vonkajšia, to značí, že vnútorná účasť sa má prejavovať navonok gestami, držaním tela, zvolaniami, odpoveďami a spevom.¹⁵

Veriacich však treba poučiť, aby sa pri počúvaní toho, čo služobníci alebo zbor spievajú, vnútornou účasťou snažili povzniesť svoju myseľ k Bohu.

16. Nič slávnostnejšie a radostnejšie nemôže byť v posvätných sláveniach, ako keď celé zhromaždenie spevom vyjadří svoju vieru a zbožnosť. Preto sa treba usilovať,

aby sa aktívna účasť celého zhromaždenia pri speve horlivo podporovala týmto spôsobom:

a) Predovšetkým sa majú spievať aklamácie, odpovede na pozdravy kňaza a posluhujúcich a litániové prosby, ďalej antifóny a okrem toho aj žalmy, ako aj vsúvané verše, čiže opakované responzá, hymny a piesne.¹⁶

b) Vhodnou katechézou a cvičeniami treba ľud postupne viesť k čoraz väčšej, ba plnej účasti na tých častiach, ktoré mu prináležia.

c) Niektoré spevy ľudu by sa mali zveriť iba zboru spevákov, najmä ak veriaci neboli ešte dostatočne poučení alebo ak sa použijú viachlasné hudobné skladby, ak sa len nevyľúči účasť ľudu na tých častiach, ktoré im prináležia. Nemožno schvaľovať zvyk, keď sa spev celého própria aj celého ordinária úplne prenechá zboru spevákov a ľud sa celkom vylúči z účasti na speve.

17. Aj posvätné ticho treba v svojom čase zachovať;¹⁷ ním sa veriaci nepovažujú len za akýchsi vonkajších alebo nemých pozorovateľov liturgického úkonu, ale sa hlbšie vnárajú do tajomstva, ktoré sa slávi, a to vnútornými dispozíciami, ktoré vychádzajú z počúvania Božieho slova, z prednášania spevov a modlitieb, ako aj z duchovného spojenia s kňazom, ktorý prednáša prislúchajúce svoje časti.

18. Medzi veriacimi sa s osobitnou starosťou majú poučať v posvätnom speve členovia laických náboženských spoločenstiev, aby tak účinnejšie prispievali k udržovaniu a podporovaniu účasti ľudu.¹⁸ Výchova všetkého ľudu v speve sa však má vykonávať horlivo a trpezlivo spolu s liturgickou výchovou, a to podľa veku, podmienok, spôsobu života a stupňa náboženskej kultúry samých veriacich, a to už od prvých rokov výchovy v základných školách.¹⁹

19. Osobitnú zmienku si zaslúži chór alebo hudobný orchester alebo zbor spevákov pre liturgickú službu, ktorú vykonáva.

V zmysle smerníc konštitúcie *Sacrosanctum Concilium* zo zreteľom na liturgickú obnovu jeho úloha nadobudla ešte väčší význam a váhu. Má sa totiž starať, aby presne vykonával časti sebe vlastné podľa rozličných druhov spevov, a podporovať aktívnu účasť veriacich na speve.

Preto:

a) majú existovať chóry alebo orchestre, alebo zbor spevákov a majú sa horlivo podporovať najmä pri katedrálnych kostoloch a pri iných významnejších kostoloch, seminároch a v študijných rehoľných domoch.

b) Tie isté zbory spevákov, hoci aj menšie, majú sa vhodne zakladať aj pri menších kostoloch.

20. Hudobné orchestre pri bazilikách, katedrálach, kláštoroch a iných významnejších kostoloch, ktoré v priebehu vekov strážili a zveľaďovali neoceniteľný poklad duchovnej hudby a tým získali si slávu, majú sa i naďalej zachovať podľa tradičných a ordinármi preskúmaných a schválených noriem, aby sa posvätné úkony slávil veľkolepou formou.

Vedúci týchto zborov spevákov a správcovia kostolov sa však majú postarať, aby sa ľud vždy zapájal do spevu aspoň pri vykonávaní ľahších častí, ktoré mu prináležia.

21. Treba sa starať o to, aby najmä tam, kde nemožno založiť ani malý zbor spevákov, bol jeden alebo dvaja kantori, dobre vycvičení, aby mohli aspoň jednoduchšie melódie predkladať ľudu, majúcejmu na nich svoju účasť, a aby samých veriacich vhodne viedli a udržiavali.

Je užitočné, aby takýto kantor bol aj v kostoloch, kde zbor spevákov je, pre také slávenia, na ktorých sa zbor spevákov nemôže zúčastniť, a predsa sa patrí vykonať ich s istou slávnosťou, a preto so spevom.

22. Zbor spevákov môže podľa osvedčených národných zvyklostí a iných okolností pozostávať alebo z mužov a chlapcov, alebo len z mužov, alebo len z chlapcov, alebo z mužov a žien, ba keď to prípad naozaj vyžaduje, len zo žien.

23. Zbor spevákov sa má vzhľadom na dispozície kostola umiestniť tak,

a) aby sa jasne prejavila jeho povaha, že je totiž súčasťou zhromaždenia veriacich a vykonáva osobitnú úlohu,

b) aby sa mu uľahčil výkon liturgickej služby,²⁰

c) aby sa jeho jednotlivým členom umožnila plná, teda sviatosťná účasť na svätej omši.

Keď sa zbor spevákov skladá aj zo žien, má sa umiestniť mimo presbytéria.

24. Okrem hudobnej výchovy sa má členom speváckeho zboru poskytnúť primeraná liturgická a duchovná výchova, aby z náležitého výkonu ich liturgickej služby nevyplývala len krása posvätného úkonu a výborný príklad pre veriacich, ale aj duchovné dobro pre samých členov.

25. Aby sa čo najľahšie dosiahlo toto technické a duchovné formovanie, majú pomáhať diecézne, národné a medzinárodné združenia o posvätnéj hudbe, predovšetkým tie, ktoré schválila a viackrát odporúčala Apoštolská Stolica.

26. Kňaz, vysvätení služobníci alebo miništranti, lektor a členovia zboru spevákov a aj komentátor majú prednášať im určené časti zrozumiteľne, aby ľud, keď to obrad vyžaduje, odpovedal čo najľahšie a akoby šiel v ústrety. Je dobré, keď kňaz a

posluhujúci všetkých stupňov zjednotia svoj hlas s hlasom zhromaždenia veriacich v tých častiach, ktoré prináležia ľudu.²¹

III. SPEV PRI SLÁVENÍ SVÄTEJ OMŠE

27. Pri slávení Eucharistie za účasti ľudu najmä v nedele a vo sviatky treba podľa možnosti dať prednosť spievanej svätej omši aj viackrát v ten istý deň.

28. Má sa zachovať rozlíšenie medzi slávnostnou, spievanou a čítanou omšou, zachovajúc inštrukciu z roku 1955 (č. 3) a podľa tradičných a platných liturgických zákonov. Predsa však pre spievané omše sa z pastoračných dôvodov predpokladajú viaceré stupne účasti, aby sa omša podľa schopností každého zhromaždenia slávila spevom slávnostnejšie.

Tieto stupne treba však usporiadať tak, aby sa prvý stupeň mohol použiť aj sám, ale druhý a tretí celý alebo sčasti, nikdy však bez prvého. A tak to bude veriacich stále viesť k plnej účasti na speve.

29. K prvému stupňu patria:

a) *v úvodných obradoch*:

- pozdrav kňaza a odpoveď ľudu,
- modlitba dňa;

b) *v liturgii slova*:

- zvolanie na evanjelium;

c) *v liturgii Eucharistie*:

- modlitba nad obetnými darmi,
- prefácia s dialógom a *Sanktus*,
- záverečná doxológia kánonu,
- *Pater noster* s výzvou a embolizmus,
- *Pax Domini*,
- modlitba po prijímaní,
- formuly prepustenia.

30. K druhému stupňu patria:

a) *Kyrie, Glória, Agnus Dei*;

b) *Krédo*;

c) modlitba veriacich.

31. K tretiemu stupňu patria:

a) procesiové spevy na vstup a na prijímanie;

b) spev po čítaní alebo epištole;

c) *Aleluja* pred evanjeliom;

d) spev na ofertórium;

e) čítanie Svätého písma, iba ak by bolo vhodnejšie predniesť ich bez spevu.

32. Zvyk zákonite jestvujúci na niektorých miestach a potvrdený indultami nahradiť inými spevmi spevy na vstup, na ofertórium a na prijímanie, ktoré sú v graduáli, sa

podľa úsudku príslušnej územnej vrchnosti môže zachovať, ak sa tieto spevy zhodujú s časťami omše, zo sviatkom alebo s liturgickým obdobím. Tá istá územná vrchnosť má schváliť texty týchto spevov.

33. Je užitočné, keď sa zhromaždenie veriacich podľa možnosti zúčastní na spevoch própria, a to ľahšími odpoveďami alebo inými vhodnými nápevmi.

Medzi spevmi própria osobitný význam má spev po čítaniach na spôsob graduálu alebo responzóriového žalmu. Svojou povahou je to časť liturgie slova, preto ho treba predniesť; medzitým všetci sedia a počúvajú, ba podľa možnosti sa na ňom aj zúčastňujú.

34. Keď sa spevy, ktoré sa nazývajú *omšové ordinárium*, spievajú viachlasne, môže ich spievať zbor spevákov zvyčajným spôsobom alebo kapela alebo so sprievodom nástrojov, len aby ľud nebol celkom vylúčený z účasti na speve.

V iných prípadoch sa spevy omšového ordinária môžu rozdeliť medzi zbor spevákov a ľud alebo aj medzi dve časti ľudu tak, aby sa verše striedali, alebo aj iným vhodným spôsobom, aby sa striedali väčšie časti textu. V týchto prípadoch treba mať na zreteli:

Krédo, keďže je to forma vyznania viery, je lepšie, keď ho spievajú všetci, alebo takým spôsobom, ktorý dovoľuje primeranú účasť veriacich.

Sanktus ako záverečná aklamácia prefácie sa spravidla má spievať celým zhromaždením spolu s kňazom.

Agnus Dei sa môže opakovať toľko ráz, koľko je to potrebné najmä pri koncelebrácii, keďže sprevádza lámanie Chleba. Je užitočné, aby sa ľud na tomto speve zúčastnil aspoň záverečným zvolaním.

35. Modlitbe Pána zodpovedá, aby ju predniesol ľud spolu s kňazom.²² Ak sa spieva v latinskom jazyku, majú sa použiť už legitímne jestvujúce nápevy; ak sa však spieva v národnom jazyku, nápevy má schváliť príslušná územná vrchnosť.

36. Nič neprekáža, aby sa v čítaných omšiach spievala nejaká časť z própria alebo ordinária. Ba niekedy sa môže použiť aj iný spev na začiatku, na ofertórium a na prijímanie, ako aj na konci omše; nestačí však, aby taký spev bol „eucharistický“, ale treba, aby sa zhodoval s časťami omše, so sviatkom alebo s liturgickým obdobím.

IV. SPEV PRI POSVÄTNOM OFÍCIU

37. Slávenie posvätného ofícia spevom, keďže to povahe tejto modlitbe lepšie vyhovuje a je znakom dokonalejšej slávnosti a hlbšej jednoty srdc pri oslave Boha, podľa žiadosti vyslovenej v konštitúcii o posvätnej liturgii, sa dôrazne odporúča tým, ktorí toto posvätné ofíciium konajú v chóre alebo spoločne.²³

Je totiž osožné, aby sa aspoň nejaká časť posvätného ofícia, v prvom rade hlavné hodiny čiže ranné chvály a večery, konali so spevom aspoň v nedele a sviatky.

Aj iní klerici, keď zo študijných dôvodov žijú spolu, alebo sa zhromažďujú na duchovných cvičeniach, alebo pre iné schôdzky slávením niektorých častí spevom, majú vhodne posväcovať svoje stretnutie.

38. V posvätnom ofíciu slávenom so spevom sa pri zachovaní platného práva pre tých, ktorí sú povinní konať ho v chóre, a osobitných indultov, môže uplatniť princíp *progresívnej slávnosti*, aby sa totiž tie časti, ktoré sú svojou povahou viac určené priamo na spev, ako dialógy, hymny, verše a spevy spievali, ostatné však recitovali.

39. Veriacich treba pozývať a vhodnou katechézou vychovávať, aby v nedele a vo sviatky spoločne slávil určité časti posvätného ofícia, najmä však večery alebo podľa miestnych zvyklostí a zvyku komunít iné hodiny. Vo všeobecnosti však treba veriacich, najmä vzdelanejších, vhodným poučaním usmerňovať na žalmy, aby ich chápali v kresťanskom zmysle a používali vo svojich modlitbách, a tak sa postupne privádzali k väčšej obľube a k častejšiemu používaniu verejnej modlitby Cirkvi.

40. Takáto výchova sa osobitným spôsobom má poskytovať členom inštitútov, ktorí skladajú evanjeliové rady, aby z nej čerpali hojné bohatstvá na rozvoj duchovného života. Je však užitočné, aby sa hlavné hodiny podľa možnosti slávil aj so spevom, lebo tým majú plňšiu účasť na verejnej modlitbe Cirkvi.

41. Podľa normy Konštitúcie o posvätnnej liturgii na základe odvekej tradície latinského obradu majú klerici v slávení posvätného ofícia v chóre zachovať latinský jazyk.²⁴

Keďže tá istá Konštitúcia o posvätnnej liturgii²⁵ predvída používanie národného jazyka v posvätnom ofíciu tak zo strany veriacich, ako aj zo strany mníšok a iných členov inštitútov, ktorí skladajú evanjeliové rady a nie sú klerici, treba sa vhodne postarať, aby sa pripravili melódie, ktoré by sa používali pri spievaní posvätného ofícia v národnom jazyku.

V. POSVÄTNÁ HUDBA PRI SLÁVENÍ SVIATOSTÍ A SVÄTENÍN, PRI OSOBITNÝCH POSVÄTNÝCH ÚKONCH V LITURGICKOM ROKU, PRI POSVÄTNÝCH SLÁVENIACH BOŽIEHO SLOVA A PRI POBOŽNOSTIACH

42. Zo zásady vyhlásenej posvätným koncilom vyplýva, že kedykoľvek obrady, každý podľa vlastnej povahy, predstavujú spoločné slávenie za prítomnosti a aktívnej účasti veriacich, toto slávenie má prednosť pred individuálnym a kvázi súkromným slávením;²⁶ z toho nevyhnutne vyplýva, že spev má veľký význam ako prostriedok, ktorý lepšie vyjadruje ekleziálny aspekt slávenia.

43. Niektoré slávenia sviatostí a svätenín, ktoré majú v živote celej farskej komunity osobitný význam, ako birmovanie, kňazské vysviacky, manželstvo, posvätenie kostola alebo oltára, pohreby atď., sa podľa možnosti majú konať so spevom, aby tak

aj slávnosť obradu prispela k väčšej pastoračnej účinnosti. Treba však starostlivo dbať na to, aby sa pod rúškom slávnosti nedostalo do slávenia niečo čisto profánne alebo Božiemu kultu málo zodpovedajúce; týka sa to najmä slávenia manželstva.

44. Rovnako slávnostnejšie majú byť za pomoci spevu tie slávenia, ktorým liturgia v priebehu liturgického roka pripisuje osobitný význam. No celkom osobitnú povinnú slávnosť treba venovať obradom posvätného Veľkého týždňa, ktoré slávením veľkonočného tajomstva privádzajú veriacich akoby k samému centru liturgického roka a celej liturgie.

45. Aj pre liturgiu sviatostí a svätenín a pre iné osobitné úkony liturgického roka treba pripraviť vhodné melódie, ktoré by v slávnostnejšej forme podporili ich slávenia aj v národnej reči podľa smerníc príslušnej vrchnosti a možnosti jednotlivých zhromaždení.

46. Veľký účinok má mať posvätná hudba na podporu nábožnosti veriacich aj pri sláveniach Božieho slova a pri pobožnostiach.

Pri sláveniach Božieho slova²⁷ má sa totiž brať príklad z liturgie slova v omši;²⁸ pri všetkých pobožnostiach budú veľmi užitočné najmä žalmy, diela posvätné hudby z pokladnice starej i novej hudby, ľudové náboženské spevy, ako aj hudba organa alebo iných nástrojov, ktoré sú najvhodnejšie.

Navyše v týchto pobožnostiach a osobitne pri slávení Božieho slova sa majú v dobrom zmysle pripustiť aj niektoré také hudobné diela, ktoré už síce nemajú miesto v liturgii, ale predsa len môžu vzbudiť náboženský cit a podporovať meditáciu o posvätnom tajomstve.²⁹

VI. JAZYK, KTORÝ SA MÁ POUŽÍVAŤ V LITURGICKÝCH ÚKONCH SLÁVENÝCH SO SPEVOM A ZACHOVANIE POKLADU POSVÄTNEJ HUDBY

47. Podľa Konštitúcie o posvätné liturgii sa „v latinských obradoch má dodržiavať používanie latinského jazyka pri zachovaní partikulárneho práva“.³⁰

Keďže však „pre ľud nezriedka môže byť veľmi užitočné používanie rodného jazyka“,³¹ „kompetentnej územnej cirkevnej vrchnosti prináleží rozhodnúť o možnosti a spôsobe používania rodného jazyka; tieto rozhodnutia musí schváliť alebo potvrdiť Apoštolská Stolica“.³²

Preto pri presnom dodržiavaní týchto smerníc sa má vhodne využívať primeraná forma účasti podľa schopností každého zhromaždenia.

Duchovní pastieri sa majú postarať, „aby veriaci“ okrem v rodnom jazyku „vedeli aj po latinsky spoločne recitovať alebo spievať tie časti omšového poriadku, ktoré sa ich týkajú“.³³

48. Miestni ordinári majú posúdiť, či by po zavedení rodného jazyka do slávenia svätej omše nebolo vhodné ponechať v niektorých kostoloch, predovšetkým však vo veľkých mestách, kde prichádzajú častejšie veriaci rôznych jazykov, slávenie jednej alebo viacerých omší v latinskom jazyku, najmä so spevom.

49. Pokiaľ ide o používanie latinského alebo národného jazyka pri posvätných sláveniach v seminároch, majú sa zachovať smernice Posvätnej kongregácie pre semináre a univerzity o liturgickom formovaní klerikov.

Členovia inštitútov, ktorí skladajú evanjeliové rady, v tejto veci majú zachovať smernice stanovené v apoštolskom liste *Sacrificium laudis* z 15. augusta 1966 a v inštrukcii o používaní reči v posvätnom oficiu a v konventuálnej alebo komunitárnej omši u rehoľníkov, ktorú vydala táto Posvätná kongregácia obradov dňa 23. novembra 1965.

50. V liturgických úkonoch slávených spevom v latinskom jazyku:

a) Gregoriánsky spev ako spev vlastný rímskej liturgii má popri ostatných rovnocenných spevoch dostať prvé miesto.³⁴ Jeho melódie existujúce v typických vydaniach sa majú vhodne používať.

b) „Je užitočné, aby sa pripravilo aj vydanie obsahujúce jednoduchšie nápevy pre menšie kostoly.“³⁵

c) Iné hudobné formy napísané pre jeden alebo viaceré hlasy, a to vybratých buď z tradičného dedičstva alebo z nových diel, treba si vážiť, podporovať a podľa možností používať.³⁶

51. Navyše duchovní pastieri, majú pred očami miestne podmienky, pastoračný úžitok veriacich a povahu každého jazyka, majú zvážiť, či by nebolo vhodné tie časti z pokladu posvätnej hudby, ktoré boli komponované v minulých storočiach na texty latinského jazyka, okrem slávení liturgických úkonov v latinskom jazyku, použiť aj v takých sláveniach, ktoré sa konajú v rodnom jazyku. Nič totiž neprekáža, aby sa v jednom a v tom istom slávení niektoré časti spievali v inom jazyku.

52. Aby sa zachoval poklad posvätnej hudby a aby sa náležite podporovali nové formy posvätného spevu, „veľkú dôležitosť treba pripisovať hudobnej výchove a praxi v seminároch, v mužských i ženských rehoľných noviciátoch a študijných domoch, ako aj v ostatných katolíckych ústavoch a školách“, najmä však vo vyšších inštitútoch, osobitne na to určených.³⁷ Predovšetkým treba podporovať štúdium a používanie gregoriánskeho spevu, pretože pre svoje osobitné znaky je bázou veľkého významu pre pestovanie posvätnej hudby.

53. Nové diela posvätnej hudby sa majú tvoriť presne podľa predložených princípov a smerníc. A preto „sa majú vyznačovať vlastnosťami pravej posvätnej hudby a majú sa dať spievať nielen vo väčších speváckych zboroch, ale sa majú prispôbiť aj

menším spevokolom a majú napomáhať aktívnu účasť celého zhromaždenia veriacich”.³⁸

Pokiaľ ide o zdedený poklad, zverejňovať sa majú predovšetkým tie časti, ktoré zodpovedajú požiadavkám obnovenej posvätnéj liturgie; odborníci v tejto veci majú preto pozorne skúmať, či aj iné časti možno prispôbiť týmto požiadavkám; a napokon to, čo sa nedá prispôbiť povahe alebo pastoračnému sláveniu liturgického úkonu, má sa vhodne preniesť na posvätné pobožnosti, najmä však na slávenie Božieho slova.³⁹

VII. PRÍPRAVA MELÓDIÍ PRE TEXTY V NÁRODNEJ REČI

54. Pri prekladoch tých častí do národnej reči, ktoré majú byť zhudobnené, predovšetkým Žaltára, odborníci majú dbať na to, aby sa zhoda s latinským textom a primeraný dôvod prispôbovať národný text navzájom vhodne spájali pri zachovaní povahy a zákonitosti každého jazyka a aby sa mali na zreteli nadanie a osobitné znaky každého národa: tento postup spolu so zákonmi posvätnéj hudby majú hudobní umelci starostlivo zvážiť pri tvorbe nových melódií.

Kompetentná územná vrchnosť má sa preto postarať, aby v komisii, ktorej sa zverí práca pri tvorbe prekladov do národnej reči, boli odborníci v spomenutých disciplínach, ako aj v latinskom a národnom jazyku a tí aby už od začiatku spojenými silami na diele spolupracovali.

55. Bude vecou kompetentnej územnej autority rozhodnúť, či niektoré národné texty, spojené s hudobnými skladbami prevzatými z dávnejších čias, bude možné použiť, hoci by sa vo všetkom nezhodovali s úradne schválenými prekladmi liturgických textov.

56. Medzi nápevmi komponovanými pre texty v národnom jazyku osobitný význam majú tie, ktoré patria kňazovi a posluhujúcim, či ich už majú spievať sami alebo spolu so zhromaždením veriacich, alebo ich prednášajú s ním na spôsob dialógu. Pri tvorbe týchto nápevov majú hudobní umelci zvážiť, či by sa tradičné melódie latinskej liturgie, používané na tento cieľ, nemohli melodicky použiť pre tie isté texty prednášané v národnej reči.

57. Nové melódie pre kňaza a posluhujúcich musia byť schválené príslušnou územnou vrchnosťou.⁴⁰

58. Biskupské zbory, ktorých sa to týka, sa majú postarať, aby bol len jeden národný preklad do jedného a toho istého jazyka, ktorý sa používa vo viacerých krajinách. Je tiež užitočné, aby podľa možnosti jeden alebo viaceré nápevy boli spoločné pre časti, ktoré prináležia kňazovi a posluhujúcim a pre odpovede a zvolanie ľudu, aby sa tak podporovala spoločná účasť tých, ktorí hovoria tým istým jazykom.

59. Hudobní skladatelia majú novému dielu pristupovať s tou vedomou starostlivosťou, aby pokračovali v tradícii, ktorá dala Cirkvi ozajstný poklad

využívaný v Božom kulte. Majú skúmať staršie diela a ich druhy a vlastnosti, ale majú pozorne študovať aj nové zákony a potreby posvätnéj liturgie, aby „nové formy určitým spôsobom organicky vyplývali z už existujúcich“⁴¹ a aby nové diela vytvárali novú časť hudobného pokladu Cirkvi a nezaostávali za predchádzajúcimi.

60. Nové melódie pre texty, ktoré treba používať v národnom jazyku, si zaiste treba vyskúšať, aby nadobudli dostačujúcu zrelosť a dokonalosť. Treba sa však vyvarovať tomu, aby sa v kostole, hoci by šlo len o experiment, robilo to, čo by znevažovalo posvätnosť miesta, dôstojnosť liturgického úkonu a nábožnosť veriacich.

61. Osobitnú prípravu vyžaduje u odborníkov úsilie prispôbiť posvätnú hudbu v tých krajinách, ktoré majú vlastnú hudobnú tradíciu, osobitne v misijných krajinách.⁴² Ide totiž o vhodné spojenie zmyslu posvätných vecí s duchom, tradíciami a vlastnými výrazovými formami týchto národov. Tí, čo sa venujú tejto práci, musia mať dostačujúce znalosti tak o liturgii a hudobnej tradícii Cirkvi, ako aj o jazyku, národnom speve a iných povahových znakoch toho národa, na úžitok ktorého sa táto úloha koná.

VIII. O INSTRUMENTÁLNEJ POSVÄTNEJ HUDBE

62. Hudobné nástroje môžu byť v posvätných sláveniach veľmi užitočné, či už sprevádzajú spev, alebo sa používajú sólovo.

„Píšťalový organ má mať v latinskej Cirkvi veľkú úctu ako tradičný hudobný nástroj, ktorého zvuk vie dodať cirkevným slávnostiam neobyčajný lesk a účinne povznáša myseľ k Bohu a k nebeským veciam.

Iné nástroje možno pri bohoslužbách pripustiť podľa úsudku a so súhlasom kompetentnej územnej vrchnosti, pokiaľ vyhovujú posvätnému úzu alebo sa mu môžu prispôbiť, ak zodpovedajú dôstojnosti chrámu a sú veriacim naozaj na povznesenie.“⁴³

63. Pri schvaľovaní a používaní hudobných nástrojov treba mať na zreteli povahu a tradíciu jednotlivých národov. Avšak tie nástroje, ktoré sa podľa všeobecného úsudku a zvyku hodia len na profánnu hudbu, sa majú z celej liturgie a z pobožností úplne vylúčiť.⁴⁴

Všetky hudobné nástroje, ktoré sa pripúšťajú pri bohoslužbách, sa majú využívať tak, aby zodpovedali požiadavkám posvätného úkonu a aby prispievali k dôslednosti Božieho kultu a povznášali veriacich.

64. Pomocou hudobných nástrojov, ktoré sprevádzajú spev, možno udržiavať hlasy, uľahčovať účasť a prehľbovať jednotu zhromaždených. Ich zvuk však nesmie prehlušovať hlasy tak, žeby sa ťažko rozumel text; keď však kňaz alebo posluhujúci podľa vlastnej úlohy zvýšeným hlasom prednáša niektoré časti, hudobné nástroje nemajú hrať.

65. V spievaných alebo aj v čítaných omšiach možno použiť organ alebo iný hudobný nástroj zákonne pripustený na sprevádzanie schóly a ľudu; sólovo však môže hrať na začiatku, keď kňaz pristupuje k oltáru, na ofertórium, na prijímanie a na konci omše.

Tú istú normu však možno aplikovať aj pri iných posvätných úkonoch pri zachovávaní primeranosti.

66. Sama hra týchto hudobných nástrojov sa nedovoľuje v Adventnom a v Pôstnom období, v Posvätnom trojdní a v ofíciu a v omši za zomrelých.

67. Je veľmi užitočné, aby organisti a ostatní hudobníci svoj hudobný nástroj nielen ovládali a náležite na ňom hrali, ale aby hlboko poznali ducha posvätnéj liturgie a vnikali doň; je potrebné, aby vykonávajúc svoju úlohu, aj bez prípravy posvätné slávenie sprevádzali podľa pravej povahy jeho častí a podporovali samotnú účasť veriacich.⁴⁵

IX. KOMISIE USTANOVENÉ NA ROZVOJ POSVÄTNEJ HUDBY

68. Diecézne komisie pre posvätnú hudbu majú veľký význam pre rozvoj posvätnéj hudby spolu s liturgicko-pastoračnou činnosťou v diecéze.

Preto, nakoľko je to na osoh, majú byť v každej diecéze a spojenými silami majú spolupracovať s komisiou pre posvätnú liturgiu.

Ba častejšie bude vhodné, aby sa obidve komisie spojili do jednej, ktorá by sa skladala s odborníkov v oboch disciplínach, aby sa tak vec ľahšie rozvíjala.

Veľmi sa však odporúča aj to, aby tam, kde sa to bude zdať užitočné, viaceré diecézy ustanovili jedinú komisiu, ktorá by zaručovala jednotný postup v jednej a tej istej krajine a plodnejšie zjednocovala sily.

69. Liturgická komisia, ktorá podľa odporúčania má byť podľa okolností ustanovená pri zbore biskupov,⁴⁶ sa má starať aj o posvätnú hudbu; a preto majú byť v nej aj odborníci pre posvätnú hudbu. Je naozaj užitočné, aby táto komisia spolupracovala nielen s diecéznymi komisiami, ale aj s inými spolkami, ktoré sa na tom istom území starajú o hudbu. To isté treba povedať aj o pastoračno-liturgickom inštitúte, o ktorom je reč v tom istom 44. článku Konštitúcie.

Túto inštrukciu schválil najvyšší Veľkňaz pápež Pavol VI. na audiencii, ktorú poskytol Jeho Eminencii kardinálovi Arkádiovi M. Larraonovi, prefektovi tejto Posvätnéj kongregácie, 9. februára 1967; svojou autoritou ju potvrdil a prikázal ju zverejniť; zároveň stanovil, aby vstúpila do platnosti na Svätodušnú nedeľu 14. mája 1967.

Ustanovenia ktoré sú v rozpore s touto inštrukciou, strácajú platnosť.

V Ríme dňa 5. marca 1967, v nedeľu Lætare, štvrtú v Pôstnom období.

+ JAKUB KARD. LERCARO

*bolonský arcibiskup,
predseda Rady na uskutočnenie
Konštitúcie o posvätnnej liturgii*

+ ARCADIO M. KARD. LARRAONA

prefekt Posv. kongregácie obradov

+ FERDINAND ANTONELLI

*tit. arcibiskup idikrenský
tajomník Posv. kongregácie obradov*

POZNÁMKY

- ¹ Druhý vat. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 112.
- ² Porov. Motu proprio Pia X, *Tra le sollecitudini* (22. nov. 1903), č. 2 (AAS 36 1903–1904 – 332)
- ³ Porov. Posv. kongregácia obradov, inštr. O posv. hudbe a posv. liturgii (3. sept. 1958), č. 4 (AAS 50 1958 – 633)
- ⁴ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 113
- ⁵ Porov. *tamže*, č. 28
- ⁶ Porov. Posv. kongregácia obradov, inštr. O posv. hudbe a posv. liturgii (3. sept. 1958), č. 95 (AAS 50 1958 656–657)
- ⁷ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 116
- ⁸ Porov. *tamže*, č. 28
- ⁹ Porov. *tamže*, č. 22
- ¹⁰ Porov. *tamže*, č. 26, 41–42; dogm. konšt. *Lumen Gentium*, č. 28
- ¹¹ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 29
- ¹² Porov. *tamže*, č. 33
- ¹³ Porov. *tamže*, č. 14
- ¹⁴ Porov. *tamže*, č. 11
- ¹⁵ Porov. *tamže*, č. 31
- ¹⁶ Porov. *tamže*, č. 30
- ¹⁷ Porov. *tamže*, č. 30
- ¹⁸ Porov. inštr. *Inter Oecumenici* (26. sept. 1964), č. 19 a 59
- ¹⁹ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 19; Posv. kongregácia obradov, inštr. O posv. hudbe a posv. liturgii (3. sept. 1958), č. 106–108 (AAS 50 1958 – 660)
- ²⁰ Porov. inštr. *Inter Oecumenici* (26. sept. 1964), č. 97
- ²¹ Porov. *tamže*, č. 48 b
- ²² Porov. *tamže*, č. 48 g
- ²³ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 99
- ²⁴ Porov. *tamže*, č. 101 § 1; inštr. *Inter Oecumenici* (26. sept. 1964), č. 85
- ²⁵ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 101 § 2 a 3
- ²⁶ Porov. *tamže*, č. 27
- ²⁷ Porov. inštr. *Inter Oecumenici* (26. sept. 1964), č. 37–39
- ²⁸ Porov. *tamže*, č. 37
- ²⁹ Porov. nižšie č. 53
- ³⁰ Konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 36 § 1
- ³¹ *Tamže*, č. 36 § 2
- ³² *Tamže*, č. 36 § 3
- ³³ *Tamže*, č. 54; *Inter Oecumenici* (26. sept. 1964), č. 59
- ³⁴ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 116
- ³⁵ *Tamže*, č. 117
- ³⁶ Porov. *tamže*, č. 116
- ³⁷ Konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 115
- ³⁸ *Tamže*, č. 121
- ³⁹ Porov. vyššie č. 46
- ⁴⁰ Porov. inštr. *Inter Oecumenici* (26. sept. 1964), č. 42
- ⁴¹ Konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 23
- ⁴² Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 119
- ⁴³ Konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 120
- ⁴⁴ Porov. Posv. kongregácia obradov, inštr. O posv. hudbe a posv. liturgii (3. sept. 1958), č. 70 (AAS 50 1958 – 652)
- ⁴⁵ Porov. vyššie č. 24–25
- ⁴⁶ Porov. konšt. *Sacrosanctum Concilium*, č. 44